

YENİ GERÇEK

ANAYASA MADDE 20:

Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini söz, yaz, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklar ve yayabilir.

1 EYLÜL 1967 — FİYATI 1 LİRA

aylık fikir ve sanat dergisi

BİLDİRİ

- * Bu dergi oluşan toplumsal ve siyasal gelişimin paralelinde toplumsal ve gerçekçi bir sanat dergisidir.
- * Gerçekçilik anlayışına yeni bir yorum getirme kaygısı yanında, gerçekçi geleceğin mirasından yararlanmak çabasındadır.
- * Edebiyat alanını «ayrık otları» gibi sarmış bulunan, toplumdaki kopuk anlayışın, sanatçıyı gereksiz ve değersiz bir düzeye düşürmüş olması karşısında, bu onuru kurtarma amacı dergimizin yolunu belirleyecektir.
- * Çağdaş sanatçının halkının bilinçlenmesinde sorumluluk yüklenen aydınların önünde bulunması gereği davranışımızın baş ilkesidir.
- * Sanatta ulusal bileşim sorunu olumlu bir çözüm getirmek amaç ve çabasındadır.
- * Bugünkü uluslararası durum ezilen uluslar arasında, sorunların benzerliğinden gelen bir ibşirliğini gerektirdiği bir olgudur. Sanat açısından bu olguya katkıda bulunmayı insancıl bir görev biliriz.
- * Bu ilkelere her birimizin kafasında ayrı ayrı yoğunlaşması belli belli bir gerilim ortamında bir araya getirdi. Böylece bu derginin yayınlanmasında birikimden gelen bir görev ve sorumluluk olduğundan YENİ GERÇEKÇİLİK akımı içerisinde Türk halkı önünde ve evrensel planda edebiyatımızın yüzünü ak çıkarmak için gerekli her türlü çabayı göstermek yazarlık onurumuzun gereğidir.
- * Bütün değerlerin yaratıcılarına ak saygılar sunarız.
(Bu bildiriye imzalarını koyan sanatçı ve yazarların adlarını gelecek sayımızda duyuracağız.)

YAZARIN DEVRİMCİLİĞİ VE GERÇEKÇİLİĞİ ÜZERİNE

ÖMÜR CANDAS

Bu bizim, devrimci ve gerçekçi bir edebiyat kurma adına yaptığımız çabalar da, giderek, bir oyalanma edebiyatında "mı" son bulacaktır? Çünkü sorun, öyle bir çırpıda çözülecek kadar yalın görünmüyor bana. Ülkemizde, yazarın durumu, benzer birçok ülkelerdeki gibi, çelişkinin de, karanlığın da yükümlüğü görevin koşullarından alıyor. Burda hemen belirtmek gerek: İlkücu bir devrimcilik değildir söz konusu olan. Ama, yürüdüğümüz çizginin bir yanı bir kaçış edebiyatıysa, öte yanı da ilkelücu devrimcilik edebiyatıdır.

Bugünkü sorumluluğumuz, insanın özgürlüğüyle bence bağlı olanın üzerinde ise dikkatle durmaya değmez. Yazar bugün bir kurtarıcıdır gerçekçi. Ama okur kitlesi, endan, arlık metafizik kanıtlar beklemiyor. İçine girdiği gerilimin her adımında doğru adlandırmalara zorunludur o. Yenmenin ve yenilmenin söz konusu olmadığı bir savaşır artık yaşamı.

Madem ki devrimci bir edebiyat adına konuşuyoruz ve gerçekçilik çizgisinden sapmamaya çalışıyoruz, okuyucuya aramızdaki ilişkili de doğru saptamamız gerekir. Herşeyden önce, devrimci bir gerçekçi olmadığımız sürece, ne devrimci bir edebiyat olabilir, ne de devrimci bir kurum. Baş kaldıra her zaman vardır. Ama, etken bir devrimciliği karıştırmamak gerekir bunları.

Buğün bir edebiyatımız varsa, toplumumuzun belli bir takım ayrıcalıklardan yararlanan bir bölümü için vardır. Okur olarak da, yazar olarak da, bunu gömsü değiliz daha. Oyleyse yazar, hiç değilse daha uzun bir süre yaşamamız toplum içinde bütün ezilmeden sürdürülebilir bir sınıfın yazarı olarak sürdürülebilir işini. İyi bir hilec yazarının yetilmesi için bundan iyi ortam nasıl olur? — Böye bir yazar için ne büyük günül rahatlığı! — Ama bir devrimci zorunlu kılan durum neşeye kadar salt hileciye yetinebilir? Üstelik sınıfsal çıkarı ükesindeki tarıcal gelişime çelişkinliği hergün biraz daha çoğaltırken ve duruma seçmek yaşamaya ödes bir sorun olmuşken.

Yazma işini bir eylem olarak yükümlüğimize göre, ortaya koyacağımız ürün de okur için vazgeçilmez bir nesne olmalıdır, kuşkusuz. Edebiyat kendiliğinden sorumlu kilmadıkça; işlevsiz bir başışıklık durumundan kurtulup yaşamamız zincirinde zorunlu bir halka olmadıkça, onu okur topluluğuna sunmamda da hiç bir anlam kalmayacağı açıktır. Antlaşmamak romantik edebiyat çağının bir kâni değilse, yazar için bir kurtuluş da olmalıdır. Buğün bir yazar için kendini ağırlatacak olan iyi bir tav bulmamız bundan.

Girişilen hiçbir savaş umutsuzluğa barındırma içinde, doğru. Ama medir bizim bu umutumuzdu?

Ne olursa olsun, burjuva sınıfa devrimcilik, hem de kendini yadına yolunda bir devrimcilik saplamak isteyecek kadar safdill değilse elbet. Ama okurumuz da büsbütün bunlar değıl

ki, bizim. Dahası, gerçekten çapraşık sorunlar içinde bunalan onlar değıldir, diyeceğiz. Cumhuriyet döneminde bu yana toplumdaki birikimleri gözden uzak tutmamamız gerekir. Oyleyse okurumuzun belirleyelim burada: Kapitalist düzenden yana olanmayan, ama, işçi ve köylü de olmayan küçük burjuvalar. Ara tabakalar dedikimiz, nitelikli oldukça karmaşık, ama devrimci olmaları, hiç değılse devrimden yana olmaları, nesnel koşullar önünde tek çıkar yol olan bir topluluklar ilişkisi kurmak zorunda olduğumuz.

Çıkış yolları ararken, yazarı neden soyut bir varlık olarak alalım. Onun da toplumdaki sınıfsal durumu okuyucudan pek mi değılişir? Yazarı da aynı sınıfa çakıyor toplumdumuz. Yanlı devrimciliği ne gökten inme olabilir, ne de salt düşünsel yollarında biçimlenebilir onun. Bu yüzden de ahlişk bir edebiyatı kuşkuyla karşıladık hep. Tutkuları düşünsel bir özgürlüğe dönüştürmek, insanın bedeniyale us arasında ulaşmaz bir aydınlaşma teminli atmak demektir çünkü.

Oya, başlıca sorumuzuz bu zaten bizim. Gerçekçilik çizgisinin, nasıl bir biçim ağızda ilerlemek zorunda olduğuna söyleyip düşünme bizim değıl. Kendi sınırları belli olmayan bir sınıfın, kesin bir dünya görüşü yaratması beklenmez.

Ökümüz için düşünülüğünde, yazarın, devrimci bir gerçekçiliği savunması soyut bir tutku gibi görünür. Ama, bütünleşen sapan her çözümlenme soyut bileşimlere götürür her zaman. İnsanın sorunu: "sınıfsal toplumsal yapılar dışında çözüme çakırken nasıl metafizik kavramlar kul'annak zorunda kalır sak, bir ilkeye de uluslararası ilişkilerden koparıp, belli sınıfların sorunlarını tartışmak da aynı sonucu hazırlar.

Oyleyse dünyamız yeni yaşamına, Asya'dan, Afrika'dan ve Amerika'dan yükselen yeni seslere kulak verelim. Çağdaş devrimci katlama sorunu, artık, evrensel bir nitelik alma yolundadır. Ulusal kurtuluş savaşları, uluslararası gerici ve tutucu güçlere karşı bir devrim hareketi olmamı gerçek gücünü kazandırmıştır. Bugün ara tabakalar, yurtiçi yönetimlerde kesin bir devrimci tavı alma sorununa çözümlenmişler de, uluslararası ilişkilerde devrimci tutumlarını nasıl göstermeden gelebiliriz. Genişlemek isteyen bir başka güçün başkaldırmak zorunluluğu yönetimleri de içeriyor elbet. Yazaran sorumluluğunda burda beliriyor işte. O artık, okurumuz yaşam karşısındaki tavıryla ösesleşen bu başkaldırımı, gerçek bir devrimin yönetileye sürdüğününde sağlanmakla görevlidir. Karşı güçlerle süregelen sürdüğününde parçalanma ussal birikimlerin değıl adlandırılmadık durumun dramatik gerilimini güçlendiren. İçine girdiği savaş, bilincinde yeni açmalara yol açarken, eyleminin zorunluluğu, kendü toplumumuz içindeki ayrıcalıklı bir sınıftan da, devrimciliği konuşmada kuşkuyla yer bırakmaz onu.

YAZARIN ŞİMDİKİ DURUMU

ERAY CANBERK

Yazmak bir belirlenme demekse bu işe giren kimse, başkâ türü denedikte yazara önce kendi özel yerini, dünyâ görüşünü, sonra katıldığı sınıfın, giderek toplulumun, ulusun verilerini okuyucuyla ulaştırıyor demektir. Okuyucuyu bir noktadan dışa doğru genişleyen halkalar gibi düşünürsek yazarın ilk okuyucusu kendisi, sonra yakın çevresi, daha sonra toplumu ve dünya üstularındır. Olanakların el verdiği ölçüde bu halkalar ve bu halkaların üstündeki noktalar çoğalabilir. Bu çoğalma için yalnızca olanaklar yeterli değildir. Olanakların yeterli olması da çoğalmaya yeterli olmayabilir. Çok sayıda basılan bir kitap az satılır, bu na karşılık az sayıda basılan bir kitap daha çok okunabilir.

Yazmakla belirlenen yazar her şeyden önce bir bireydir ve vatan- daştır. Öyleyse yazı yazma itiksinin, yeteneğinin dışında yazarı belirle- yen, nitelendiren, bağmlayan bir ortam vardır. Yalnız bu ortam yasal bir ortandan çok insani ve toplumsal bir ortandır. Yazar kendi olu- şumunu içinde bir takım dış etkilere etkilenir, biçimlenir, sorumlu'uklar ve yükümler alır. Bağlı olduğu sınıfın, çevrenin, toplumun ister istemez bir takım özelliklerini, niteliklerini özümler. Bütün bunların yanında kafa, yapısı, bilgisi ve ekini onun yazarığını tümleler. Özellikle çağımızda, her şeyin bir çaba ve uğraşma, gerektirdiği ya çağda, yazarlık alanında artık eharika çocukların yeri yoktur. Çünkü yazar, aşağı yukarı iki bin yıllık bir yazın tarihinin biraktığı çok geniş bir kalıtımın üstünde durmaktadır. Bireysel yetenek, üstünlük gibi özellikler göz alıcı, güzel ama işlenmemiş ve yararız nesnelere gibi ortada kalırlar artık.

Yazar, ister istemez, yazma eylemine giriştiğinde bağmlanmış de- mektir. Ama yazarın bağmlanması söz konusu olunca akla gelen yaza- rın dışındaki kişilerin ya da kurumların ona: «Şunu yap, bunu yap- ma!» demesi oluyur. Oysa yazarın bağmlılığı, artık iyiden iyie bilin- diği gibi, yazarın kendinden gelmektedir. Bu doğrudan yazarla ilgili bir durumdur. Böylece bir yazarın az okunması, anlaşılması gerekte o- lumsun bir bağmlılıktan başka bir şey değildir. Olumsuz bağmlılığa kaynaşın kentsploca bir dünya görüşünden almaktadır. Az okunur o- larak, anlaşılmasamam tam anlamıyla gizli bir tutukun sonucudur. Yöne- tici azınlık sınıfın bütün öteki tutukları gibi yükünler, çoğunluğun aşı- lanması, yönetilenler olması ve küçümsenmesi temelinde oturmuştur. Böylece olumsuzluğa bağmlı yazar -ki bu durumu kendi seçimi'itir- doğaldan ve gerekten, yapay ve kurgusal geçer. Çünkü bağlı olduğu sınıftan dünya görüşü ve değerleri yapay ve kurgusaldır. Yarattığı artık gerçeğin bozulmuş bir görüntüsüdür. Kentsoylu sınıfın, yönetici azınlık sınıfın bireysel ve zihinsel çevreninin yazarığını yapmaya başlar. Yükün- ların gerçeklerini, yönetilen çoğunluğun gerçekleri ve durumunu yeni katıldığı ya da doğup büyüdüğü sınıfın görüş açılarından görme'tedir. Siyasal eyleme, yurt yönetimine katılmayı gereksiz bulur. Çünkü o yöne- tici azınlık sınıfın topluma yabancılaşmış insanıdır. Tedirginlik ve yer- leşememe içindedir. Gerpekte bu durum yalnızca yazı için, olumsuz bir bağmlınlama için geçerli değildir. Mao Ce-Tung'un şu sözlerini burada anmak yerinde olur: «Öyle görünüyor ki, bazı kimseler artık siyasa ile, ama yurtlarının geleceği ile ve insanlık ideali ile ilgilenmeyi gereksiz bu- luyorlar... Doğru bir siyasal görüşü olmaksam, ruhu olmaksam gidir.»

(Teori ve Pratik - s. 94) Ashında bu sözler yazarlar için söylenmiş de- ğildir ama yazar sıradan bir vatandaşdan, bir aydından çok daha sorumlu- luk taşır. Öyleyse bu sözler yazı için de geçerlidir. Yazar belirlenirken, seçme yaparken katıldığı sınıfın düzeni ve koşulları içindedir. Eger yö- netici azınlık sınıftansa, kentsoylu sınıftansa onun için yazarlık, tıpkı bu sınıflar içindeki bütün öteki ilişkiler gibi, bir kendi kendini doyurma, bir eğlenme bir oyundur. Ama burada söz konusu olan yazı olumsuz bir bağmlılığa yatmış yazarıdır. Bu sınıftan olup da yönetilen ve sömür- rülen çoğunluğun yazarığını yapan (bir anlamda intelligentsiya) yazarı başka türlü irdelemek gerekir. Olumsuz bağmlılığın yazarı, aydınlatıl- ması gereken genel bir durumun, çözümlemesi gereken ortak bir soru- nun yazarı değildir. Uğraşı zihinsel, özel ve bireyseldir. Ve bu yaptığı işe sanat, giderek yeni ve ilerici sanat adı verilir. İlişki kurduğu öteki kişiler ancak ve yalnız kendi sınıftan ve kendi çığızından kişilerdir. (Burada şu noktadan da aydınlanmas yerinde olur. Söz konusu edilen olumsuz bağmlılığın yazarıdır. Yazarın marazı bir zihinsel yapısı olma- sı çok ayrı bir konudur. Bu durumu incelemesi başka uğraşlar gerek- tirir.)

Yönetilen çoğunluk sınıfın olan bir yazarsa yine kendi seçimiyle olumlu bir sorum ulukla bağmlıdır. (Eğer sınıfın yazarığını yap- pacaksa) Çünkü yazacağı kendinin olduğu kadar çoğunluğundur da. Eger az gelişmiş bir ülkenin yazarıyla çoğunluğun sömürüldüğü bir ül- kenin de yazarı demektir. Siyasaya dolaylı ya da dolaysız katılmak zo- rundadır. «Doğru bir siyasal görüşü...» vardır en azından. Kentsoylu bir sınıftan bile olsa okuyucusunu seçmiştir yönetilen çoğunluk. Ama onu yine belli bir azınlık okur ve kendi sınıftanından okurları. Önemli olan, Sartre'nin ünlü sorusuya «Kimin için yazıyoruz?» dur. Bir süredir söz konusu edilen okur azlığı ya da az okunması sorunu nedense her öteki yüzüyle ele alını. Oysa sorum yazarın okuyucu olarak kimi seçtiği so- rumdur. Kalabalkılar için yazıp onlara okunmaması başka şeydir, belli bir çevre için yazıp onlara bile okunmaması büsbütün başka şeydir. Ne yazık ki bu güne kadar yapılan tartışmalarda, soruşturmalarda, ko- nuşmalarda «Kimin için yazıyoruz?» sorusu sorulmamıştır.

Söz konusu edilen yazarıdır: Ozan, hikâyeçi, romancı... Kelimenin gen'i kapsamıyla yazarsa söz konusudur. Yontucuyu, resimciyi, mü- zikçiyi işe karıştırıp konuş- yu bulandırmamak için sanatçı demek ge- rekir. Böyle olursa kentsoylu genellemenin ilâhi giren olan da aynı bi- çimde irdelenir. Ne var ki ozanın apayrı bir konumu olduğu söz götür- mezdir. Ama bu durum ozana bir başı boşluk getirme. Burada iki kav- ram üzerinde durmamız gerektir: başı boşluk ve özgürlük. Yazarın özgürlüğü başı boşluğuna bir birine çok kötü bir biçimde, biras da isteye dileyse karıştırılmak bir gelenek oluyor bizim yazınımda. İnsan hapiste'ken özgür değildir ama başı boştur. Özgürlük bir düşünce ve davranış kısıtlansızlığı beraberinde taşıyan yasal bir durumdur. Tek yanlı düşünülemez. Yalnızca zihinsel bir özgürlük bir başı boşluktan başka bir şey değildir. Eylemsiz ve davranışsız özgürlük bir kentsoylu özgür- lüğüdür. Ozanın bağmlınlaması söz konusu olunca şifirin, özgürlüğünü koruyan birleik alan olduğu ve ozanın da bağmlınlamacağı ileri sı-

YAZARIN DEVRİMCİLİĞİ

Üçüncü Dünya Ülkeleri denen az gelişmiş ülkeler yazarının devrimci ve gerpe'ci bir edebiyat kurma yolundaki en sağlam temel buna dayanıyor işte. Onun okuyucusu işçi - köylü sınıfından değilse de, devrimci hareketin gerpe'ci sahiplerinden ol- ma zorunluluğuna birtimesel nesnel koşullar içinde taspyo'lar. Batıma kapitalist ülkelerinde, devrimci ve gerpe'ci olma çaba- sandaki edebiyat, ülkücü'üğü de, metafizik kavramlarda yatan kuruluş öğlemlerini de daha çok içeriyorsa, uluslararası iliy- kilerde, bağmlılaşık yolunda ulusal bir çabası olmayan sınıflara dayandığındandır.

Yine, işlenilmede de, yeni bir insan güvünü'üyle karşı kar- şıyadır yazar. Geçmiş çağlarda da karıştıma çıkan, ama, bu günün ortamıyla biçimlenmiş bir insanlık durumu söz konusud- ur. Geçmişinden ve geleceğinden yalıtılmadığı, tutukları ve çelişkileriyle karmaşa içinde bir okurla başbaşa'yız artık. Bu

rada, bütün kaçış yollarını tıtmak zorundadır yazar.

Bunun dışında günümüz gerpe'çiliği, sanatın çözülmekteki gerpe'çilik sorunlarından ayrılar ve kendi yeni sorunlarını çöze- meğe çalışır. Kesinlikle ayrı ve yeni bir gerpe'çiliktir bu. Çün- kü insanlık tarihinde, karşı güclerin elinde hiçbir zaman bu- günkü kadar yıkıcı silâhlar olmamıştır: Çelişki adına, bütün in- sanlık yok edilme tehlikesiyle işe yarıyaktadı'ır bugün. Yaza- rın okuyucu kitlesine ve çağına gidin gülmeye bağmlıdır zorun- luluğuna dayanmasını nedeni budur işte. Çünkü gelecek ama konuşmamı bugünkü kadar zor olduğu bir düşünme ortamı ne- ç bir çağında yaşanmamız.

Bu durum yazanın eylemini de belirlemektedir elbet. Onu, ortaya koyacağı ünlü, aldırımlara girmeden, karışık'ı okurla birli'te düşünmesi gerektir. Yazanın bir kısıtlılıkla ve analıksız zorlamaktadır.

Papirus

NAZIM HİKMET

İÇİN

ÖZEL SAYI

Çıktı.

5TL.

MİTİNG

Bakar durur kavgamıza ihtiyar surları çınarlası
Ve saksılarında hüüzün fesleğenleriyle İstanbul
Sokaklarında çağlar boyu ekilmeyen yoksul çocukları
Solgon karanfıllı orospu sevdaları pancurlarında

Güdümlü bahar açaçlarında savaş çiçekleri
Sömürgeci gavur yağmurlarıyla beslenir
Esrarlı yollarını eskitir kırık dökük tekneler ve korsan yelkenliler
Deler ayın ezgileriyle çekilen ağırları asi bir balık

Dağınak saçlarında marmaranın bir yıllık rüzgarı
Rüzgarda sarı yüzleri ve titrek sesleriyle
İhtilal türküleri söyleyen üniversiteliler
Arka sokaklardan sultanahmet meydanına iniyorlar

Sultanahmet halide hanım konuşuyor
Siyah başörtüsü bir yas bayrağı gibi uçuyor
Havada sıkılı yumruklar ve gerili eller
Telâş içindedir gavar telâş içindedir saray ve zaptiyeler

Alanda yer yer yoğun bir irtica belgesi olan volkan gazetesi
tutuşuyor

İstanbul tarih ve toplumsal oluşumun kantar topudur
Duvarlarında kurşun izleri taşkın sınıflarda hukuk okutular
Yüreklерimizde keskin bir biçim gibi tasıdığımız özgürlük
Kavgı ve kin ve savaş sokaklarda sürüklenen sevgilizim olur

Bireyci kallesliğin kaplan tuzakları kurulur kavgalara
Ucuz şarap ve latalernala uyumun aşkamları
Yasa şiirler gibi sessiz okunur şarkı güfteleri
Ve sarhoş dudaklarda nazenin kadın elleri

Satılmış gözlerinde korkuların en rezili
Kirlenir bir gavar kemi İstanbulu suları
Böyle yarım bırakmak var midir kavgaları
Utandır yığıt olan susar balıklar gibi

Dağalanın çok yıldızlı gölgesi yoksul sularımızda
Korkular kaçmalar yılmalar karanlığında
Kör değil mi kulakların yoksulluğa
Kör değil mi açlığın çılgınlığına

Bir davul vurulur düşün mü var hey
İnsan olmanın sorumlusunuz
Bir el çöğalar bin el olur hey
Çöğalar çöğalar büyür eski yangınları İstanbulun

Bir bayrağı taşımının bir küfürü yoğunlarının
Öfkesidir yunuruklayan denizleri binlerce
Yürür mangel yürekli militanlar vürüdükçe
İstiklali tam saati vurur dolmabahçe

Gelir hasan tahsin gelir şahin bey gelir hey
Yüreği mustafa kemal yüreği gelir yüzlerden yüce
Kurtuluş orduları midir kurtuluş müdelerinden yoksul halkımızın
Ellerinde bayrakları binlerce ellerinde bayrakları binlerce

Bitecek artık gece

rülüyor. Bu bir aldatmacadan başka bir şey değildir. Çünkü şiirdeki im-
genin ya da anlatımın, giderek kelimenin gerçekte bir karşılığı yoksa
bu yalnızca zihinsel bir özgürlüktür ki bir olumsuz bağımlılığın somut
örneğidir. Böylece şiiri bozarak, soyut/ayararak özgürlüğün kullandığı,
bir karşı koyma hareketi yaratıldığı, direnildiği, başkaldırıldığı savları
ancak bireysel ve soyut bir değer taşırlar. Çünkü yazıtında gıali hüznün-
ler gibi martıların dolacağı bir burjuvannın çoğalan protestanlığına bir
başkaldırma ya da devrim diye tanımlamak ve de okunur bunu anlamadı-
ğını savunmak, okunur her şeyden ehibabers olduğunu söylemek uyuk-
luluğunu gösteren yazar gerçekte kendi yazıcılığı artık kabul etmiş ve
temellendiriyor demektir. Geri kalmış bir ülkede okur da geri kalmış-
tır, bu yüzden de hericileri anlayamaz ve onlara karşı direnir! Bu yüz-
den şiirin özgürlüğünü koruyan tek alan değil de kentsoyluluğunu ya-
şayan tek alan olarak irdelemek yerinde olur!

Bütün sanat alanlarında olduğu gibi yazarın dış dünyaya sıkı bir
ilişkisi vardır. «Her devirde sanat, kendi devrini canlandıran santral-
kiyetleri ifade etmeye çalışır; veyahut da bu kıyetlerle hesaplaşma-
ya çalışır...» (T. Mengüşoğlu - Felsefeye Giriş - s. 236) sözleri yazarın
dış dünyaya ilgisini açıkça gösteriyor. Paranın tek değer olarak alındığı,
sınıf atama olanaklarıyla dolu bir ortamda bireysel kurtuluş umut-
larının olduğu, bütün insanı değerlerin sömürüldüğü bir düzenin yazarı
ya bunları anlatıcaktır ya da bunlarla hesaplaşacaktır. İşte yazarın
tek ve temelli özgürlüğü bu seçme özgürlüğüdür. Ve bu özgürlük yazara
hemen hemen her çağda pahalıya mal olmuştur. Oysa yazarın başı boş-
luğunu özgürlük olarak alanlar için böyle bir seçmenin yeri ve değeri
yoktur.

Eğer bu güne kadar-son dört beş yıl-söylenmeleri dikkatle ince-
lersek hikayeci ve romancıları daha tutarlı ve umutlu, buna karşılık
ozanları, özellikle İkinci Yeni ozanlarını daha tutarsız ve dışta kalmış o-
larak görürüz. Öyleyse neden hikayeciler ve romancılar daha sağlam da
ozanlar sallantıda? Bu şiirin yerinden ve kullandığı yapı maddelerinden
geliyor Çünkü şiirsellik bulanıklığı giden bir yoldur. Ve ozan kelimeleri
kullanırken onlara kendince anlamlar verebildiği gibi, onları asıl anlam-
larından çok daha başka anlamlarda da kullanabilir. Böylece bir kelime
kullanma özgürlüğü içinde bulunan ozan bu özgürlüğü siyasal ve toplu-
msal özgürlüğe, başkaldırmaıyla bir tutmak gibi bir yanıya düşer. Aslında,
dili bilimsi, mantık, imkelerin bozulması gibi zihinsel uğraşları bir
başkaldırma ve karşı çıkma sanır. Oysa bu yalnızca düşünsel (intellectu-
el) alanda olup biten ve ozanla eleştiriciden başka hiç kimseyi ilgilendir-
meyen bir durumdur. Bir iç-sorundur. Burada b'çim'e öz arasındaki ba-
ğıntıyı gözden kaçırmamak gerekir. Biçimle oynandığı ölçüde öze de
oynanıyor demektir. Yani bozulmuş, kullanılmış, oynanmış, tersinden
alınmış biçimlerin içerdiği öz de aynı niteliklerle yüküldür. Öz yönün-
den a'rsak şöyle düşünmemiz gerekir: öz aslında çok önel ve soyut ol-
duğu için biçimde de bozulmalar oluyor. Açıklık kapalılık değildir söz
konusu öz-b'çim uygunluğudur.

Şiirin durumu bir toplumdaki öteki çalışma alanlarından pek ay-
rım'ı değildir. Ancak ve yalnız ayrınkı ozanın kendi konumunun bilin-
cine varmasından ve şiirin neyin üzerine kuracağını ve kimin için ya-
zacağını bilmesinden doğabilir. Böylece dış ve altınma etkilerden say-
rılmış, gelenekten gelişip gelen bir şiirimiz olacaktır. Hikâyeye ve roman-
da durum böyle değildir. Çünkü hikâyeye ve roman geleceğimiz daha ye-
ni ve kendisiyle birlikte kurmaktadır.

Yazarın bu günlük durumu ortalamaya ve sıradan bir aydından çok
ayrıktr. Çünkü itkileri yetmişine ona yazı yazmak için. Bilmesi ve uy-
gulanması da gerekir. Yani açık bir deyimle yazar seçkin bir vatandaş-
tır da. Ama bunları yazdık diye b'zi yazı kıstlamak, bağınılamak
ve güdümlenmek suçlayanlar çıkabilir. Oysa anlatılmak istenen yalnızca
yaşadığımız toplumdaki yazarın durumunun saptanmasıdır. Seçme öz-
gürlüğü yine yazarıdır.

GELECEK SAYIMIZDA:

- * ORHAN VELİ'NİN HİÇ BİR YERDE YAYINLANMAMIŞ BİR YAZISI,
- * ATAOL BEHRAMOĞLU'NUN YAZISI,
- * İSMET ÖZEL'İN ŞİİRİ,
- * BÜLENT HABORAN'IN HİKAYESİ,
- * YENİ GERÇEK DERGİSİ'NİN SORUŞTURMASI.

A. AYDIN MATİPOĞLU

MARXİST ŞİİR ÜZERİNE BİR DENEME

ZÜHTÜ-BAYAR

Östire sözeceğim konuya girmeden önce bütün yüreğimle yanlış bir anlayışa ve uygulamaya karşı çıkacağım; genellikle bütün edebiyat değerlerini marxist şiir (ya da sanat) konusunda değil, estetiklerde, ve sorularında topluluk şiiri den söz-
açılırken, bu terim anlamı içerir gibi bir tavır takınıyor. Oysa topluluklu marx-
ist şiir (ihiva etmez), marxizm toplumculuğu içerir. Marx'ın den önce de top-
lumculuk vardır. Ama marxizm gelip, ütöüp, etik v.s. v.s. sosyalizmi eleştirerek yerine
kendi gerçekliğini koydu.

Toplumculuktan anlaşılın nedir? Sözümlü ettiğim yazılarda bir bölüm yazıyor Nâzım
Hikmet'e Luis Aragon'a da toplulukçu diyorlar; Fazıl Hüsni Dağlarca'ya da... Bir sanat-
çın halkçı olması ile marxist olması birbirine karıştırılıyor. Ya da bunu bile bili-
yorlar da öncemi göremiyorlar. Oysa bir sanatçı ya da bilim adamı halkçı, toplulukçu
v.s. olur da marxist olmayabilir. (Örneğin, F.H. Dağlarca, A. Einstein gibi...) Ama bir
marxist aynı zamanda halkçıdır da. Çünkü marxizm halkçılığı gerektirir ve içeriğine alır.
Eğer bu kavramların bu şekilde yanlış kullanışımı ekonomi-politik bilimine ya da sosya-
lizm tarihine uygulanacak olsa; Saint Simon, Charles Fourier ve Proudhon'a toplulukçu
demekle haklı olur fakat aynı terim Engels ve Marx için kullanılmakla hem haklılık etmiş
hem da büyük bir hataya düşmüş olurdu. Çünkü dialektik düşünce büyük görüşüne varmış
bir sanatçı ya da bilim adamı için toplulukçu nitelendirilmez pek zayıf ve eksik kalır. Di-
valektik materyalist bir dünya görüşüne varmış sanatçı için «marxist» demekle biz, hem
bir gerçeği daha iyi belirtmiş olur, hem de toplulukçu ile marxist arasındaki temel farkı
ortaya koymuş oluruz.

Yukarıdaki kısa açıklamamdan da anlaşılacağı gibi ben «dialektik dünya görüşüne»
varmış sanatçının marxist niteliğinin dışında birakıyor ve doğrusundan da bu olduğunu
sanıyorum.

II

Marxist şiirin ne olduğunu kavramak için şiirin ya da sanatın kaynaklarına inmek
yeterli olmaz. Marxist filozofların da ne olduğunu anlamak gerekir. Ama marxizmi de salt
bir bilim olarak ele almak bu için çözümlemesinde bizleri yanlış yerlere götürür. Sanat ve
kişilik sahibi sanatçı sözkonusu oldu mu ister istemez dünya görüşü kavramı ile yakından
ilgilenmek zorundayız. (Burada sanat yapıtı ile dünya görüşü arasındaki ilişkileri gerekizi
bir tekrara düşmemek için açıklamaktan kaçınacağız) Marxist bir dünya görüşü kavramı
çerçevesinde ele alınrsa, marxist şiirin özümlemesi kolaylaşmış olur. Önce marxist
lerin sanat olgusuna hangi açıdan baktıklarını görümlü; «Sosyalist estetik, mülliyet,
(toplumsal-Z.B.) sınıflar ve ideolojik şekillerinin tarihsel temeli üzerinde duruyor. Sanatın
dünyayı temsil etmesinin bir yolu, bir bilme aracı, bir toplumsal bağ, bir sınıf silâhi, in-
sancu bir zenginleşme, bir bilince varış, bir toplumsal ayrıntı sayar.» (1).

Jean Freville'in bu kısa ve öz açıklaması bize marxist sanatın niteliği üstüne ge-
nel bir fikir vermektedir. Fakat marxist sanat konusunda en büyük aydınlığı bir bilim
adamı olduğu kadar ünlü bir sanat kuramcısı da sayılan Plekhanov getirmiştir. Plekha-
nov'a göre sanat ve edebiyat toplumsal hayatın ayrıntıdır. Çeşitli maddesel sınıfların
bölünmüş bir toplumda sanat da sınıfsal bir nitelik göstermektedir. Plekhanov
marxist sanat kuramını geliştiren iki ünlü Rus eleştirmen, Belinski ve Çernişevski-
den de büyük ölçüde yararlanmıştır. Freville'e göre Plekhanov'un estetiğin temeli konu-
sundaki görüşü şöyle özetlenebilir: «Estetiğin temeli ancak toplumbilim olabilir, Çünkü
sanatın üzü ve biçimi tarihsel evrimin nesnel şartlarıyla belirlenir.» (2), (3).

III

Marxist şiir nedir?

Bu soruya kolaylıkla yanıt verebilmek için önce bir ritüel bozmak gerek. Şiire toz
kondurmanın metafizikçilerin, «şiir tanımlanmaz, yaşanır ve korkutması aşmak ge-
rek. Çünkü bu yapılmazsa, bilmiyoruz; «Biz şiiri tanımlayamazken sen nasıl bir de marxist
şiirin ne olduğu konusunda bir deneme girişirsin?» şeklinde besap sorularına ka-
kışılacaktır. Önce bunu belirtelim ki, şiirin de sanatın da Platon'dan Hegel'e değin bir dizi
filozof ve estetik kuramcısı tarafından tanımlanmaları yapılmıştır, Ama tarihsel madd-

(1) Sosyalist Güle Toplum ve Sanat, s. 8, İstem Yayınları, 1962.

(2) Ben okuyucunuzu iznile buradaki «toplumbilims» sözcüğünü «ekonomi-politik» sözcüğü
ile değiştirileceğim. Ve «Estetiğin temeli ancak ekonomi-politik olabilir.» diyeceğim.
Yalnız bu değişiklikli yaparken tarihsel maddeliği pek kaba bir şekilde yorumlayarak
herşeyi getirep kırıklerine maddeli ilişkilerle bağlayanlarını aynı yanlışlığı, bu yargı üzerin-
de de yapacaklarından korkarım.

(3) Aynı yapıtı, s. 13.

çiliğ'n henüz bulunmadığı bu çağda sanatın da şiirin de marxist eleştirmenlerin an-
ladığı anlamda tam, eksiksiz bir tanımlama yapılmamıştır, sanat topluluk bir olgu
olarak bütün nitelikleriyle belirlenmemiştir. Oysa Marx ve Engels'e gelince değin «bir
dizi filozofun sanat açıklamaları idealistleri ve metafizikçileri doyurması gerekirdi. Bu
açıklamalar olsa olsa marxist eleştirmenlere yetmezdi. Çünkü onlar gerçekleri bulmak
için tanımlamalara değil, olaylara başvuruyorlardı. Ama böyle olmadı, onlar yani burjuva
eleştirmenleri, şiire ve sanata o'nan sansuz saygılarından(!) dolayı kendi yaptıkları açıl-
malarla kendileri de şiiri tanımak istemediler. Şiiri gökyüzündeki kutsal tahtından bir
türlü yere indirmek, insanla ulaştırarak istemiyorlardı. Ve metafizikçilere bizzat kendi
yaptıkları tanımlar hatırlatmak işi yine marxist eleştirmenlere düştü.

Şimdi tekrar edelim; Marxist şiir nedir?

Marxist şiir, pratik sanat faaliyetini, pratikle kuramın ayrılışı üzerine değil, birlikteliği
üzerine kurmuş şildir. Dünya görüşü açısından da dialektik materyalizme bağlan-
mış, şiiri çoğu kimselerin sandığı gibi politikamın yararına değil, insanlığın yararına bir
sanat aracı dünyama getirilmiştir.

Bilçim Üstüne Marxist Şiir: Marxist şiir üzü gereği devrimci olduğundan, sanat ku-
ramındaki öz-biçim ilişkilerini de beraberinde sürükleyerek şiire bir yenilik getirmiştir.
Yani, yeni içerik, zorunlu olarak yeni biçim de beraberinde sürüklemiştir. Şiirde ilk devrim
ve yenileşme hareketlerinin başlangıca halkçı biçimleri denemeli, arastırması bu
yüzdendir. Başındaki marxist şiir bu durumuna, uzun sayılabilecek bir evrim sonucunda
varmıştır. Luis Aragon'un bir zamanlar gerçekleştirdiği biçimleri denemeli, (Nâzım Hikmet'in de
1922 ile 1930 yılları arasında çağdaş şiir akımları ile ilgilenmesi, Bunlar dilerinde
denevcek denli ilgilenmesi) marxist şiirin zengin kaynaklardan yararlanması olduğunu
gösterir.

Sözleşimli şu iki örnek marxist şiirin çağdaş şiir akımlarından ne denli etkilendiğini
açıkça koyuyor ortaya...

«Gürültüler arasından
Dan... Dan...
Gelişir bu ses uzaktan
Makinanın gürültüsü
Pistonun gürültüsü
Piston... Ton... Ton... Tok...
Piston... Pis... ton...»

(Piston, Marinettie)

«Trrrrum,
trrrrrum
trrrrrum
trak tiki tak
Makinalaşmak
İstiyorum!»

(Makinalaşmak, Nâzım Hikmet)

Birinci şiir, Marinettie'nin öncülüğünü yaptığı şiirde geleceçilik (Fütürizm'e
gerekir) Marxist şiir geleceği yönümlü olması bakımından da geleceği anlamla ilgilen-
mişli. Öncelikle Mayakovski bu işi derinlemesine yapmıştır.

Marxist şiir biçimde yeniliklere sahiptir, doğrudan bu yana bütün yeni şiir akımlarının
biçim konusunda getirdiği yeni malzemeden yararlanmıştır. Yalnız yeni şiirde
değil eski şiirde de yapmıştır bunu. Marxist şiir bu açıdan geleceği değerlendirmesini
ilyi bilir. Örnek olarak Nâzım Hikmet'in Rubâileri ile Mao Ce Tung'un «Ce» terni
gösterebiliriz. Rubâiller bilindiği gibi önyaya ve ortadağı milletlerinin edebiyatında yaygın
bir nazım birimidir.

«Bilginin yüreğimde her dilek,
Anka kuşu gibi, özü gerek
Dama nasıl inci olur denilde
Sedefler içinde gizlenerek.»

(Ömer Hayyam)

ÜSTAY

AYDINLIK TÜRKÜLERİ

Sizdiniz, gözlerinizin mavisini
mutlak bir hüznün gibi
ışılta denizi.
Sizdiniz çağlarla örülen yalan.
Esrarlı kitapları dolduran
mağrur karanlık.

Güzeller güzeli
acı kiralıçem, taç ortağım.

Upuzak bir kuştunuz, yalnız ağlardiniz
uçarı mendillere silerdiniz gözyaşlarinizi
sizi yazamamanın sancısında kırılırdı tavustüyü kalemler
kölelerin üstüne aydınlığınızı çizdiğinizin çağınızda.

Dinleyin, bakın, kurtuluş ülkelerinden
artık yedi canlı bir kavgaanın türküsüdür
karışıp sıcak rüzgârlara
kulağımıza gelen.
Oraların insanları şimdi topyekün
napalım bombalarıyla muson topraklarının
tezdına bakıp
ince çekik gözleriyle
haram etmişler kendilerine karamsarlığı
yanık topraklardan
kocaman çiçekler
sabahlara büyürken.

Bu burda bitmemeli, söylenecek ne varsa
atların o tilsimli gürültüsünü peri masallarında
önce yaratıp sonra tutsaklandığımız
silinmeli kalın çizgi, yalancı bilinmez
Evren'le parmaklarımız arasında.

Şimdi ne yüce bir yokluk
sizi bekliyen
kapattıkça eski kitapları bir bir
ellerinde ve kafalarında
çeliği yuğuranların
çocukları
adsız alacakaranlık ozanlarının
buruk güzelliğimize övgüler düdüğü
çağlarla..

Babür KUZUCU

•Ruhum ne ondan önce vardı, ne ondan ayrı bir sırın kemâlidir,
ruhum onun, o dâğındaki âlemin bende âkreden hayâlidir.
Ve âsında en uzak ve aslına en yakın hayâl
bana ışık vuran yârimin cemâlidir...»

(Rübâiler, Nâzım Hikmet)

Bu iki örnek, marxist şiirin eski şiirden nasıl yararlandığını gösteriyor açıklıkla. Ye-
ni şiir biçim olarak eski şiirden nasıl yararlandığı bellirgindir. Mao Çe Tung da eski
bir Çin şiiri nazım birimi olan «Çe» tarzından yararlanarak şiirler yazmıştır: Ancak
«Çe» tarzının çevirisi biçim konusunda bir anlam taşımadığından burada örnek veremi-
yoruz. Marxist şiirin, marxist olmayan şiirde değiştiği, aşırılık olarak ikerikte top-
lanır.

Marxist şiir soyut şiire karşındır: Aşırı soyutlamanın bütünü zedeleyeceğini bilir ve
bundan kaçınır. O saf akılla hareket etmez. Bütüne değinmeyen (taalluk etmeyen) yer-
lerde belli ölçüde soyutlamaya girişir. Somut konuları, soyut kavramlarla, soyut kavram-
ları da somut örneklerle benzetme'ler yaparak anlatmaya çalışır. Marxist şiir bütünüyle
soyut olamaz, bu onun özünü aykırıdır. (4).

Marxist şiir gerçeğin şiiridir: Gerçekçi, oluşmakta ve değişmekte olan gerçeği yansı-
tır. Bu anlamda diğer gerçekçi akımlardan ayırıldığı illeltik 'şisler. Burada bu kon-
yu daha bir aşmaktır gerçeği görüyorum. Bu (yani yukarıdaki tümceinin taşıdığı işlevi)
«marxist şiirin konusu gerçektir» düşüncesine götürmemelidir kışkırtılmı. Marxist şiir
bütünüyle hayatı yansıtır. Eğer ona konu üzerine bir ad vermek gerekirse bu ancak
«hayatın bütünü olabilir». Hayatın içinde ne varsa, yani hayatın konusu olan herşey
marxist şiirin konusu olabilir. «Şiire özgü konu yoktur. - Aragon».

Marxist şiir gerçeği duruk (statik) olarak e'e almaz, onu hayatın akışı içinde bir
oluşum halinde yansıtır :

•Kocamış Hitler söylemişti
Kocamış Stalin de
Ve kocamış Lyndon da
söyledi bu sözleri
Sadece bir şey yar yapacak
Evet, birtek şey...
Öldürmeli, dedi Hitler.
Öldürmeli, dedi Stalin
Öldürmeli ve öldürmeli...
diyor kocamış Johnson.»

(Amerikan Vietnamlıklarının anonim şiiri)

•Durup dinlenmeden değişen ebedi madde gibi gözlerin :
sırrını hergün bir parça veren
fakat hiçbir zaman
büsbütün teslim olmayacak olan...»
(Saat 21-22. Şiirleri, Nâzım Hikmet)

Son dörtülliğin ilk dizisinde gerçek «durup dinlenmeden değişen» olarak verilmektedir.
Marxist şiir olusu verir : İnsan, toplumu ve değişen duruk olarak değil, devamlı de-
ğişen bir süreç olarak ele alır. Bu kategori'ni yukarıdaki açıklamaya bağlarsanız daha
anlaşılabilir olacaktır.

•Dağlar
Delerler gökyüzünü tepelerinin sivriliğini törpülemeyen
Gökyüzü meyil verir,
Dağlar onun desteği.»

(Üç Küçük Şiir, Mao Çe Tung)

•yekinir yürür orman
yekinir yürür toprak
yekinir yürür kalabalıklar
ve der ki kitabın ortayında
bütün ırmakları dünyanın
kızıraktan geçeri»
(Kızırmaç, Hasan Hüseyin)

Marxist şiir eylem şiiridir: İki anlamda eylem şiiri.. Bir: özü gereği devrimciğin-
den dolayı eylem şiiridir. İki: içerikteki bu özellik, biçimi zorlayarak onu akıcı ve ha-
reketli bir hale getirdiğinden eylem şiiridir. Her ikisinin örneklerini de ayrı inceleyelim;

•İçindeki isyan

beni her zaman
ayakta tutan isyan
ve kavgı
büyüyor
fırlıyorum odamdan
asfaltlara koşuyorum
parklara ve herşeye

(4) Soyutlama, yani bütünü inceleyen onu bölerek belli bir parçasını ele alıp, bunu
başımız: bir nitelikte inceleme işi, metafizik düşünme yönteminin ayırıldığı nitelikler-
rinden biri olduğundan ve bu da çağdaş diyalektikte aykırı olduğu için marxist şiir soyut
şir olamaz.
(Sonu s. 7 de)

SAYGI

BİR OZANIN ANISINA

AHMET KUTSI TECER
(1901-1967)

Nice kavgalar olur bu dağların başında,
Kimi diğer ihtiyar, kimi genç yaşında,
Her tünsecek bir mezarın.

(Unutmam Sizi)

Ahmet Kutsi Tecer, Türk şiiri söz konusu olunca, her zaman anılması ve yerinin belirlenmesi gereken bir ozandır. Şiirlerini yayınladığı dönemler siyasal ve toplumsal yönden devrim ve çalkantı içinde olduğu gibi bunlara bağlı olarak edebiyat yönünden de bir arayış ve bulanıklık içindeydi. Bir yanda Osmanlı edebiyat geleneğini sürdürüp duranlar ya da bu geleneğe içerik yönünden değil de biçim yönünden yeni bir hava vermek isteyenler, bir yanda batı duygusalını türkiye söyleyenler ve bir yanda da gerçekliği zayıf geleneğin bolsiz atışlarına sürdürmek isteyenler vardı. Ahmet Kutsi halkın dışında bir halkçılık görüşünün şifrinini yazdı, denebilir. Yalnız biçimci ve duygusal bir halkçılığın ozanı da olsa, folklorcu çabılarıyla kendinden sonraki kuşaklara bir ortam hazırlamıştır. İlk dönemlerinde yazdığı şiirlerinde bireyin, daha doğrusu kendinin anlamıken daha sonraları halka açılmayı bir görev saymıştır. Hemem her ozanım yaşantısında belirgin olan bu durum görüşü düşüncelemleri ozanlarında çok daha belirgindir. Ahmet Kutsi öncülerini oturmamışım da taşına yeni kuşaklar için bilimesi ve incecenmesi gereken bir ozandır. Dili kullanması ve özneliği taşıya bile şiirselliği yitirmemesi onun sıradan bir ozan olmadığını gösterir.

(E. C.)

BAĞLAMACIYA

Çal, Bağlamacı, çal, eskil türküler,
Dirilt nağmelerini ataların!
Dertil, Emrah, Rüşsat dile gelsinler,
Duyur sesini eski ustaların!

Gevheri, Seyrani, Sümmani'yi an,
Ömer gibi ağla, Kerem gibi yan,
Şakşım dilinde Karacaoğlan,
Bağlamana senliğdir odalarını.

Çal, söyle bir türköl uzun havadan,
Sonra bir varsağı veya bir destan,
Ne olur bir daha Karacaoğlan,
Günahsa boynuma hep kadalarn.

«Yiğitler silkinip ata binende...»
Koroğlu'nun ruhu canlanır bende.
Bu türküyü söyley baban, deden de,
Sen de destansı ol bu dağların.

Hani Dadaloğlu, Kuloğlu, Muşlu?
Küsmüş varmakları, sazları vashı,
Çal, ozanların, aşıkların nesli,
Duyur sesini eski ustaların!

52 YIL ÖNCE

TEVFİK FİKRET
(1867-1915)

«Sanat şahsi olamaz; kendi şahsı için
âsarca sanat vücutte getirilen bulunsa
bile, sanatkarlar yalnız kendi şahısları
için tevfidî sanat edenler değildir. O
halde sanatkarın hayatı umumiyeden
ayrılmaması, bilâhik onu teyizin ve tak-
vîye etmesi lüzum gelleir. -Tevfik Fikret
(Servet-i Fünun) 1900.

Düşünce düzeyinde, zorbalığa ve yağmacı-
lığa karşı çıkan ozanlar geleneği ve zinciri iç-
çinde Tefvik Fikret bir dönüm noktasıdır.
Çünkü yalnız duygusal olmaktan çok beşil
bir dünya görüşüyle karşı koymuş ve şiir yaz-
mıştır. İnsancı ve devrimcidir. Belki de, şiir-
lerini yazdığı dönemde aydınlar arasında bile
yadırganacak ölçüde ileri, bağnazlığa karşı,
maddecil, aydınlık ve kavgaçı bir ozandı. Bizce
Tevfik Fikret'in en önemli yanı kendinin de-
ğil döneminin ve hemem her çağda kavgası yapı-
la gelen insanca yaşama kaygısının ozanı ol-
masıdır. Şurası açık ve kesindir ki bireysel
kurtuluş umuduyla sanatınm yozlaşmasına
göz yummamıştır. Kurtuluşu kendi dışındakiler
için de gerekli görmüş ve ancak herkesin
özgür olduğu b'r ortamda bireyin özgürlüğü-
nün bir değeri olacağını yaşadığı dönemde an-
lamıştır. «Özgürlük» kelimesinin soyut ve ya-
lım olarak hiç bir anlam tasımadığını 1903
Devriminden sonra bütün acılığıyla anlamış
ve bu nedenden de kavgasını sürdürmüştür.

Eğer bu gün zorbalığa ve yağmacılığın karşı
direnen ozanlar varsa Tefvik Fikret'in ge-
leneğine yeni dünya görüşleri katarak, dünya-
ya yeni ve keskin aralıklardan bakarak şiirle-
ri yazıyorlardır.

Ölümünün 52. yılında saygıyla anarız Tef-
vik Fikret'i.

ERTAN ÜNAL

«Fikret'in yaşadığı devirde öledığı cemiyet-
nin şartları o'gunlaşmadığı için bunu uzak
bir istikbalden beklemekte haklıydı. Fakat Fik-
ret, eserlerinde mücadeleci, inkişafçı, yıkıcı ve
yaratıcı olduğu halde, hayatında öledığı cemiyet-
nin bilfişli yardımcı olmak temayülüne
de kapılmadı. Hiç bir siyasi mücadeleye isti-
rak etmediği gibi, Aşlyına çekilip, içinde yaşa-
dığı cemiyet'in devrim pisliliklerine, zulmine,
adaletsizliğine kâh yumruklarını sıkarak en
gur sesiyte bağırır, kâh ümitlere düşerek çok

ASAF ÇİĞİLTEPE

Geçenlerde tiyatrosuyla çıktıkları bir turne sırasında
geçirdiği trafik kazası sonunda ölen değerli tiyatro adamı
ASAF ÇİĞİLTEPE, Cumhuriyet Gazetesinin Yunus Nadi
Şiir Armağanı'nı kazanmış iyi bir şairdir de... Anısı önünde
saygı ile eğilirken aşağıdaki ilgi çekici mısralarına yer
vermeyi de bir borç sayarız.

NARSİS

Bütün ışıklar sönecek Narsis
B'r daha üşülmeyeceğiz
Bir kere öldük Narsis
Artık ölmeyeceğiz

Yenilik Dergisi - 1955

sevdiği memleketinin kurtuluş ışıklarının gör-
dü, sevindi, kâh ümitsizliğe düşerek hasta inilti-
ler halinde bu cemiyetin azap ve ıstıraplarını,
sefaletini, yüreği titreyerek terennüm etti.
Bununla beraber Fikret, Türkiye'de hür ve
müsavı bir insan cemiyetini, hayal' bir sosyal-
izm ve insanıyetçilik çerçevesi içinde özyölen
ve müjdeleyen, nesilleri üzerinde bu tesiri
bırakan ilk insanıyetçi şairdir.»

SABİHA SERTEL, 1946

«Tevfik Fikret asıl şahsiyetini içtimal mevzu-
lara aaka göstermeye başladıktan sonra
buldu: Bugün Fikret ten en çok okunan, bü-
yükülüğünü meydana getiren şiirleri devrimin
kötülükleri ne isyan eden, ileriyte ümitle ba-
kan, gelecekte iyi günleri hasretle anan, fazilet
ve doğruluk telkin eden manzumeleridir.»

YAŞAR NABİ, 1954

«Fikret'in eserinden alınabilecek en güzel
ders onu ferdî bir melâiden büyük b'r insan-
lık ümidine doğru geçişidir. Bu geçişin büyük
lügü onun hayatını bir nevi yüksek ve beşerî
bir teacrâde na me getirir.»

AHMET HAMDİ TANPINAR, 1944

OLAYLAR DERGİLER

T. E. B. YAZ ŞENLİĞİ

20 Ağustos Pazar günü akşamı Türk Edebiyatçılar Birliğinin Açık Hava Tiyatrosunda düzenlediği Yaz Şenliği yapıldı. Üç bin civarında bir kalabalık önünde başlanan gece Haldun Taner'in «Yönetici yazar ilişkisinin bu günkü durumuna» değinen açık konuşmasıyla başladı.

Bu günlerde plâkaları piyasaya çıkan Ruhi Su türküleriyle uzun zaman alkışlandı. Baki Suha Ediboğlu, Necati Cumali Behcet Necatigül, Sükran Kurdakul, Özdemir Asaf, Kâmuran S. Yüce ve Ece Ahyanın kendi şiirlerini okuduğu programa şair arkadaşımız A. Aydın Hatipoğlu da bir şiirini okuyarak katıldı. Yıldız Kenter, Sükran Güngör, ve Tuncel Kurtiz de ölmüş şairlerin şiirleriyle geceye renk kattılar. Çetin Altın'ın Sanat ve Toplum üstüne yaptığı konuşma geniş ilgi ve sempati topladı. Aziz Nesinle mikrofonda yapılan sohbet de programın esprisi oldu. Ve şenlik Erdinç Dinçerin pandomimi ve Anayasa'nın 20. maddesinin okunmasıyla son buldu.

Tiyatronun girişinde açılmış bulunan kitap sergisinde ise hazır bulunan sanatçılar konuşma imzalıyorlardı.

PAPİRUS

Papirüs'ün son sayısında da ikinci yeniden önce iyi bir ozan sayılan sonra «elden kalan üç kum taşesinden» biri olan Turgut Uyar'ın iyi bir şiiri var, adı Biraz Daha bir bölümü şöyle :

Haberlere yorumlar ve büyük tirajlara
Asalak olarak karşı türeyip giden
Bir sunl İlahla üreyip giden
Bir soya bir sanıya karşı
Kusamp kahramanca tek silâhın, kanını
Diri bir su gibi gidenleri hatırlarım
Ondalar ve güzel bir dünyada
Sararıken bir başına eski güneş
Yıldızımız uzak bir iklimde
Bir tıflek olacaktır. Bir tıflek
Ölümlerimiz toplanacaktır

CEYHAN ATUF VE BAŞARAN

Can Yücel, Metin Eloğlu'nun sıradan birer şiiri Arif Damar'ın Vietnam adlı şiiriyle beraber yer alıyor Papirüste. Başaran'ın ise Başka Sakarya adlı şiiri son günlerin en iyi şiirlerinden biri sayılabilecek nitelikte.

BİR DÜZELTME

Papirüs'ün aynı sayısında yer alan Turgut Uyar'ın yazısından bazı pasajları «Tanzimât» sözcüğü yerine «İkinci Yeni» adını koyarak aşağıya alıyoruz.

Hep düşündüğüm bir şeydir : Türk şiri ikinci yenile
birlikte güçsüz kişiler elinde, kendine yanlış, yapısız ulusal
duyarlığına aykırı yönlere mi sevk edilmiş? Bunun bir
yanlışlık olabileceğini biliyorum, ama kaçınılmaz bir durum
olduğunu da biliyorum. Tarihsel bir yanlışlık yaşan-
mamdır, bir süreç tamamlanmamdır.

Şair değildiler. Daha genellesek «edebiyatçı» de-
ğildiler. Şiir bir birleşim dünyaya ilişkinli tamamlanmayan
yapısız bitirilenler bir etkililik, bir düşünme alanı değildi.
Söyle ki, yapımalarına ilişkin her türlü etkileşimleri sıya-
sal, toplumsal v.d. bir başka alanda sürdürdüler. Şiirlerini
bunlara buluşturmazlardı. Sonunda farkına «varmadan ye-
nildiler. Böylelikle hiç farkına varmadan (...) yönetimin,
daha doğrusu yöneticinin adamı oldular. Böylece hem yö-
netimi elde tutanları kuşkulandırmamak, hem devrimle-
re, gelişmelere aya kaydırmak, hem de doğru konuşma-
nın yönetimin istğine uygun bir öncüllüğe sahip çıkarak
olanağı elde bulunduruluyordu.

OYSA, ONLARIN YANLIŞLARI YENİ BİR KUŞAĞIN,
YÖNETİMİN BUYRUGUNA GİRMEYEN, GİRMEK İS-
TEMEYEN BİR KUŞAĞIN NİRENGİLERİ OLUYORDU.

YEDİTEPE

CAMI YIKILSA DA...

Yeditepe geçtikçe sayılan bir dergi. Temmuz sayısında Ömer Faruk Toprak'ın anket-yarın sağlam temellere dayanan bir yazı. Ayrıca dergi kadrolu bir davetle Orhan Kemal ve Günay Akarsu'nun Asaf Çiğiltepe'nin ölümü üzerine yazılmış birer yazısına yer vermiş. Aydın Hatipoğlu'nun Ceylan adlı şiiri ise anlamaya değer iyi bir şiir.

Bu yazı hazırlanırken sırada elimize geçen Ağustos sayısı ise Ahmet Kutsal'ın anısına saygı yazılarını değerlendirmiş.

YENİ GERÇEK DERGİSİNİN

SORUŞTURMASI

SORU: Çağdaş bir ozan olarak, şiirinizle süregetirdiğiniz eylem nedir; bu eylem içinde toplumsal ve kişisel kaygılarınız neler oldu; bunlardan gelerek şiirinizin nasıl bir dünya görüşü ve estetik anlayışı ile temellendirildi?

- * AHMET ARIF
- * MELİH CEVDET ANDAY
- * ÖZDEMİR ASAF
- * EDİP CANSEVER
- * NECATİ CUMALI
- * ARİF DAMAR
- * HASAN İZZETTİN DİNAMO
- * HASAN HÜSEYİN
- * RIFAT İLGAZ
- * ATTILA İLHAN
- * A. KADİR
- * SÜKRAN KURDAKUL
- * BEHÇET NECATİGİL
- * AHMET OKTAY
- * CEMAL SÜREYA
- * ÖMER FARUK TOPRAK
- * TURGUT UYAR
- * NEVZAT ÜSTÜN'ün cevapları gelecek sayıda başlayır.

ENDONEZYA ŞİİRİ

Çev. GÜRKAL AYLAN

DEVİRİM

Bir kez de olsa
anım-sanacaktır geçmiş.

Kim yadsayabilir
dünyün b'ir uzantısı olduğumu
bugünün?

Kirdjomuljo

ÖZGÜRLÜK

Beyaz atımla duruyorum
Yıkılmış göçük duvarların üstünde,
Daha bir güçlü, daha bir dik,
Yıkıntılarının üstünde,

Alabildiğine büyük ve uzun
Karşıkı dağlarla ovalar.
İşiyor gök uçuş yüzlerce topraklarda.
Göğsümün heybetli sesini dinliyorum,
Kanımda yaman bir gök gürültüsü,
Atımın kanı, kızıl ve hızlı.
Yerinde duramıyor atım,
Gitgide hızlanıyor atım döndüğü.

Dehşiyorum birden,
Uçar gibi koşuyoruz
Kumsallar üstünde.

Rival Apin

UYANIŞ

Gün, yeni doğmuş bir çocuk kadar genç
Yansıyor durgun yüzünde sabah vakti körfezin
Nasıl da sessiz her yer
Ortalık ağırırken.
Rüzgâr gecenin ardına takılıp gitti,
Hafif çisiltilli bir hava,
Mavi gök, beyaz bulutlar,
Yüzünü uzatıyor dünya yağmura.
İlk ışık vuruyor toprağa.

Öylesine yanıyordu ki gök
Felâket'ler,
Karabasalar dolu bir geoceden sonra.

Yanıyor herşey, dünya,
Güzel bir mahmur'luk içinde.
Kabuğuna çekilmiş
Susuyor ruhum.

Silkin, kuvvetlen, büyü!
Dolsun artık kalbine yaşama sevinci.
Şarkı söyle, bağır çağır,
Başlıyor şimdi işte
Uyanışların en büyüğü!

Usmar İsmail

YENİ GERÇEK
AYLIK FİKİR, SANAT DERGİSİ
P. K. 938 - İstanbul

Sahibi: ÖMÜR CANDAS
Yazı İşleri Müdürü: AYDIN HATİPOĞLU
İdare Yeri: Eski Çekirçi Sokak No. 39 - Galatasaray - İstanbul

Dizilirdiği ve basıldığı yer: ACAR MATBAASI
Abone: Yıllık 10 Lira.
İlan: An'aşmaya bağlıdır.